

ер юзида толибларга олий соянгдан файзлар етаверсин!

III. «ТЎҲФАТ УЛ-АФКОР»18 ТАТАББЎЪИ «ДАРЁИ АБРОР»

1. Оташин лаъле, ки тоҷи хусравонро зевар аст,
Ахгаре баҳри хаёли хом пухтан дар сар аст.
2. Шаҳ, ки ёд аз марг н-орад, з-ўст вайронии мулк.
Хусрави бе оқибат хусри билоду кишвар аст.¹⁹
3. Қайди зинат мусқити фарру шукӯҳи хусравист,
Шери занҷирӣ зи шери беша камсавлаттар аст.
4. Лозими шоҳӣ набошад холӣ аз дарди саре,
«Кӯси шаҳ холию бонги ғулғулаш дарди сар аст».
5. Бо даҳони хушку чашми тар қаноат кун аз он-к,
«Ҳар ки қонъ шуд ба хушку тар шаҳи баҳру бар аст».
6. Хоҷа дил дар вачҳу сар афканда пеш аз фикри аҳз,
Садр аз баҳри тамаъ биншаста чашме бар дар аст.
7. То бувад шайхи риёӣ нуктагӯ дилрост ранҷ,
То шиторо ях бувад, урён зи сармо музтар аст.
8. Ақл хандад ҳар чи гӯянд аҳли зарқ аз воқеа,
Ханда орад ҳарки хоб андар фасонагустар аст.
9. Воизу томеъ—гадои нон бувад, фарқаш ҳамин,
К-ин ба зери минбар омад, он фарози минбар аст.
10. Тухми расвой диҳад бар донаи тасбеҳи зарқ,
Оре-оре, дона чинси хешро боровар аст.
11. Фикҳро чун иллати макру ҳиял сазад фақеҳ,
Не фақеҳ аст он, ки ҳафри иллати фикҳ андар аст.
12. Қозии пурҳила ояд бо сичилли пургувоҳ,
Маҳзи кизб аст аз барои ҷаргагӯй маҳзар аст.
13. Ҷониби чавр ар бигирад аҳл бешак ҷоҳил аст,
Ҷоҳил ар ёбад халос аз ҷаҳл, илмаш мазҳар аст.
14. Раҳравони боркашро саҳл доношоми фақр,
Дар даҳони ноқа хори хушк хурмои тар аст.
15. Лофи беваҷҳи ҳаким омад ба назди аҳли дил,
Офати беҳад бар Афлотун агарчи афсар аст.

16. Нуктаи нодон зи баҳри ришханди ў нақўст,
Мўҳраи хар дархури тазйини афсори хар хаст.
17. Ҳар шаб ахтар бин чу буме чашм сар дўхта,
То чи кизб орад бурун гар худ ҳама Бўмаъшар аст.
18. Чарх маълулест к-аз вай воҷиб омад эҳтироз,
К-аш бар аъзо ҳар тараф холи сафед аз ахтар аст.
19. Гунбади ахзар, ки хунрезист кораш, дур нест,
Барги ҳино ахзар омад, лек рангаш аҳмар аст,
20. Душман аст аз доғи озор он ки ҳастат луқмахўр,
Ханҷар аст аз нуқтае онро, ки гўи ханҷар аст.20
21. Сифла гар мирад паи иксуну атлас дур нест,
Ҳаст аз баҳри кафан кирме, ки абрешимгар аст.
22. Раҳравонро фоқаву неъмат кунад манъи сулук,
Асби раҳ он аст, ки ў на фарбеҳу на лоғар аст.
23. Чин ба рўе нафганад шиддат, ки шахсашрошт ҳилм,
Мавҷ азобе н-оварад сарсар, ки номаш мармар аст.
24. Неши тардоман бувад ҳар мўи марди гармрав,
Ҷони батро ҳар паре аз боли шоҳин ханҷар аст.
25. Марди пурмаънӣ чи гар бинӣ ҳақираш пешвост,
Пеши ў кам, бал ду марворидро як музмар аст.
26. Марди раҳбинро дили махфинамо в-он Ҷоми Ҷам,
Хизро оби ҳаёт оинаи Искандар аст.
27. Гар шараф н-аз ашку сўзи дил, бувад бар ҳамсарон
Шўшаи ях шамъи кофурист, бал софитар аст.
28. Тавъамони бад бувад монанд чун наҳсу наҷас,
Зодаи неку мушобеҳ чун абиру анбар аст.
29. Мулки дил пиру ҷавонро ҳаст ободон зи ишқ,
Бонии Марви куҳан Санҷар зи нав ҳам Санҷар аст.21
30. Ранги зарди ошиқӣ фонӣ бувад аз тири ишқ,
Ҳамчу саффо, к-аш алиф шинад ба паҳлу асфар аст.
31. Нест саргардони баҳри ишқро ҳоҷат ба қайд,
Киштии гирдобро гирдоб некӯ лангар аст.
32. Дил зи беишқӣ сияҳ бошад, зи ишқ оташфишон,
Ҳаст аз сардӣ зуғол он, к-ў зи гармӣ ахгар аст.

33. Маснади иқболи ошиқ гулхани девонагист,
Фарши санҷоби самандар тўдаи хокистар аст.
34. Нозири қасри бутон ушшоқи зор аз ҳар тараф,
Чун асирони араб гирди ҳисори Хайбар аст.
35. Ақду ганчи некномӣ ишқу ҳар дам оламе,
Хонадорӣ кори зан, лашкар насиби шавҳар аст.
36. Мардро хатти наҷот амвоҷи хуноби дил аст,
Риндро ҳирзи қадаҳ арқоми даври соғар аст.
37. Хораи хоре асиронро ба болин муттакоист,
Ҷомаи хунин шаҳидонро ба паҳлӯ бистар аст.
38. Мардро як манзил аз мулки фано дон то бақо,
Меҳрро якрӯза раҳ аз Бохтар то Ховар аст.
39. Сифларо ҳар нақд, к-андар даст дорад, боқӣ аст,
Хуфтаро ҳар айш, к-андар хоб бинад, бовар аст.
40. Даллаи пурҳила, к-аш шўхест ҳар сў чилвагар,
Лўъбатакбозист, инак хаймаи ў чодар аст.
41. Деви раҳзан дон, на зан, он к-ў ба чашмат чун парист,
Даври китфи ў ду бол афганда атфи меъҷар аст.
42. Бар сари амволи мадфун золими нақшинқабо,
Бар фарози ганҷ бо ҷилди мунаққаш аждар аст.
43. Тоҷи зар бигзор, эй музиву наздикӣ гузин,
Қурб мемонад чу шуд айне, ки ақрабро сар аст.
44. Зарбати мард омад инак, он ки озар хонияш,
Бе зар Иброҳимро тоҷ асту бо зар Озар аст.22
45. Бармакаш теғи забон ҳар дам, к-аз ин рӯ шамъро,
Сар буранд арчи ба фарқ аз шўъла заррин миғфар аст.
46. Бегуноҳро сохта озурда аз теғи забон,
Нотавон кардан рағи беранҷро аз наштар аст.
47. Ҳокими норостиرو оқибат саргаштагист,
Давр гардад бе алиф онро ки гўй довар аст.
48. Хокиён дар нои болотар зи ҷабборон, ки мўр
Беҳ хиромад бар манор, аз шер агарчи аҳқар аст.
49. Золиму одил на яксонанд дар таъмири мулк,
Хук дигар дар шиёри мулку деҳқон дигар аст.

50. Мулкро аз мавкаби ду шаҳ вазад боди футур,
Чун зи қайсар қайсар омад, нукта ҳосил сарсар аст.
51. Дил, ки набвад ҷамъ дар мадди ҳаёташ, кўтахист,
Аз парешонӣ қасираш хонӣ, он к-ӯ қайсар аст.
52. Марди косибро зи ранҷи касб бар каф обида,
Шуд далели гавҳари мақсуд, к-аш даст андар аст.
53. Шуд сироти мустақими сачдасозон ростӣ,
Шоҳроҳи раҳрави хома хутути мистар аст.
54. Аз бидоят ҳар чӣ овардӣ, ба мурдан он барӣ,
Дар туфулият чӣ омӯзӣ, ба пирӣ аз бар аст.
55. Мард аз зан кам на дар гавҳар чи гар бошад ҳақир,
Дур зи байза кам на дар қимат агарчи асғар аст.
56. Меҳнати ифлоси муфрит дар гаронӣ Қоф дон,
Қоф чуи шуд фоқа бсҳад гашт в-ин мустанкар аст.
57. Аҳли ҳимматро зи ноҳамвории гардун чӣ бок,
Сайри анҷумро чӣ ғам, к-андар замин чӯю ҷар аст?
58. Нест бархӯрдан зи қавли ҳилагар чун қавли рост,
Тарраи фолизи бозигар на чун барзигар аст.
59. Зиллат омад ҳосили хоин, ки мушон чун кунад,
Байзадуздӣ он яке, занбаркаш ин як занбар аст.
60. Чашм бар моли фақиронанд уммол ар барад,
Шоҳсириштон мол мемонанд, ки қути лашкар аст.
61. Маънии ширин бувад ширин, чи гар сода-ст лафз,
Ҳам шакар бошад шакар, бе нуқта гарчи суккар аст.
62. Ишқ асфалро ба чашм аъло дарорад ҷилвагар,
Шамъро қомат бари парвона сарви Кашмар аст.
63. Эй, басо нуқсон, ки дар зимнаш бувад як навъ суд,
Чун дафи лули дарид аз баҳри маймун чанбар аст.
64. Бар мапар аз авҷи рифъат, к-андар ин дайри кўҳан,
Бар фарози Исӣ аз анҷум ҳазорон шабпар аст.
65. Олами дилро чи ҳоҷат зевар аз чархи кабуд,
Гулшани Фирдавсро зинат на аз нилуфар аст.
66. Ҳар ки дўзад чашм бар зар, ҳамчу абҳар чашми ӯ
Лоиқи нўги синон монанди чашми абҳар аст.

67. Чашми комил чашмаи Хизр асту бошад ҳарду айн,
3-ин ду ҳар якро касе к-ӯ ёфт, умри бемар аст.
68. Он ки дил бандад ба зар аз фақр, бошад ризқи маҳз,
В-он чи дар ризқаш бувад аз фақр, фақри бефар аст.
69. Аз шараф дандонаи фарши гадоӣ фақр дон,
«Кунгури айвони шаҳ аз кохи кайвон бартар аст».
70. Баҳри мусҳаф кунгури раҳле, ки созанд аҳли чоҳ,
«Рахнаҳо дон, к-аш ба девори ҳисори дин дар аст».
71. Монеъи фақр аст шаҳро муддао, инак зи сар
Он чи нав дар дорад, андозад ба хокаш бар дар аст.
72. Раҳ сӯи Ҳақ беҳад, аммо ҳаст ақраб роҳи фақр,
Баҳри он-к «Ал-фақру фаҳрӣ» гуфтаи пайғамбар аст.²³
73. Андар ин раҳ он ки дорад гом бар гоми расул,
Аршпарвозест, к-ӯ ҳам роҳрав, ҳам раҳбар аст.
74. Ҳомии шаръи набӣ Ҷомӣ, ки ҷоми шаръро,
Дошта бар каф лаболаб аз шароби Кавсар аст.
75. Он ки аз илми фузун аз ҳад набиरो ворис аст,
Балки аз қавли набӣ пайғамбаронро ҳамбар аст.
76. Равзаи раъйи мунираш гулшане дон, к-аш зи лутф,
Қатраи рухсораи ҳар барг меҳри анвар аст.
77. Гулшани табъи рафеаш равзае дон, к-аз шараф
Тугмаи пероҳани ҳар гул сипеҳри аҳзар аст.
78. Чарх аз илмаш фитад як сӯ, куҷо ҷоми ҳубоб?
Зарфи дарёро паи сарпӯш будан дарх(в)ар аст.
79. Хотираш дурҳои маъниро бувад шоиста дурч,
Чарх баҳри аҳгари анҷум муносиб маҷмар аст.
80. Зояд аз килкаш ҳама абкори маънӣ гӯйё,
Ум, ки дар хома-ст бикри маънияшро модар аст.
81. Бикри маънӣ ҳолати ҷонбахш агар зодаш чи дур,
Шуд набера Исӣ он касро, ки Марям духтар аст.²⁴
82. Илми рояш аз дилам сар зад бад-ин сон, к-абр сӯхт.
Оташ андар пунба н-аз оина, к-аз тоби х(в)ар аст.
83. Оҷиз аз теъдоди авсофи камоли ўст акл,
Анҷуми гардун шумурдан кай тариқи аъвар аст?

84. Динпаноҳо, аҳли дўзахро чу уммеди биҳишт,
Чони хокиро ҳавои васли он хоки дар аст.
85. Коласон, к-андар даруни ғунча афтад, муддатест,
К-орзуи дурри фақрам дар дили ғампарвар аст.
86. Подшоҳе, к-аш гадои фақр гаштан орзуост,
Чун гадое бошад он к-аш подшоҳӣ дар сар аст.
87. Орзуи мурданам дар зулмати чонбахши фақр,
З-орзуи мурда сӯи зиндагонӣ аксар аст.
88. Тухми идборам дамодам дарди дил бор оварад,
Айб набвад гар бад-ин сон донаро з-инсон бар аст.
89. Бар тан аз наълу алиф танҳо на дардам шуд аён,
Бас, чароҳат з-он камону тирам андар пайкар аст.
90. Як назар афкан, ки мустасно шавам з-абнои чинс,
Саг, ки шуд манзури Наҷмиддин сагонро сарвар аст.
91. Шамъи ҳиммат ғурфаи ғамро ба мақсад мӯмиёт,
Нури ахтар киштии шабро ба соҳил раҳбар аст.
92. Дар татаббӯъ кардани ин назм озодам зи таън,
Тобеи суннат бувад ҳар к-ӯ набиро чокар аст.
93. З-илтифотии хотират ин нуктаи ширин марост,
Ҳамчунон к-аз партави хуршед найро шаккар аст.
94. Дар адад абёти ӯ сад кам як омад, гӯиё
Ҳар якеро равнақ аз як номи ҳайи акбар аст.
95. Месазад ҳар байти ӯ гар гӯямаш Байтуллаҳ аст,
Аз матонат в-аз либоси асвадаш, к-андар бар аст.
96. Лек ҷанби чарх к-ӯ бошад хусусан пурнучум,
Ҳуққае чу-бвад гирифтам, пур зи дурри азҳар аст.
97. «Тӯҳфат-ул-афкор» агар номаш ниҳам навбад аҷаб,
Тӯҳфа наздат чун зи баҳри фикратам ин гавҳар аст.
98. Гашт «Явми ҷомеъи шаҳри раҷаб» таърихи он,
Турфатар, к-он моҳу рӯз итмоми ўро мазҳар аст.²⁵
99. Толибони рубъи маскунро зи зилли олият,
Файз бодо, то мақоми меҳр чорум манзар аст.